

**Petra Kranjc
Urbanija,**
Osnovna šola
Preserje

Opismenjevanje s pomočjo pedagogike montessori

POVZETEK: Montessori metoda govori o umirjenem in potrpežljivem učitelju, ki skrbno pripravi okolje za delo in ki dobro pozna materiale, ki jih bo ponudil otroku. Učiteljeva naloga je, da materialov ne uporablja kot pomoč pri razlagi snovi, temveč jih ponudi otroku in mu pokaže, kako jih lahko uporablja. Otrok je tisti, ki je aktiven in dela s temi materiali, ne učitelj. Učitelj opazuje, spremlja in usmerja otroka. Materiali so zasnovani tako, da otroku nudijo takojšnjo povratno informacijo (kontrola napake) in imajo več možnosti uporabe. V članku so predstavljene dejavnosti, ki jih lahko uporabimo pri opismenjevanju v prvi triadi.

Ključne besede: opismenjevanje, montessori, materiali

Literacy with the help of the Montessori pedagogy

Abstract: The Montessori method is about a peaceful and patient teacher who prepares their work environment with care and is well familiarized with the materials about to be offered to a child. The teacher's task is not to apply the materials as an explanatory aid, but to offer them to the child along with a demonstration how they can be used. The child is the one to be active and to work with the materials, not the teacher. The teacher only observes, accompanies and guides the child. The materials are designed as to immediately provide the child with feedback (control of error) and can be used in multiple ways. The article describes activities that can be used for literacy teaching in the first triad.

Keywords: literacy, Montessori, materials

Kratka predstavitev pedagogike montessori

Učitelj

Maria Montessori v svoji knjigi *The Discovery of the Child* piše, da v otrokovem izobraževanju sodelujeta tako *pripravljeno okolje* kot *učitelj*. **Učitelj** naj bi bil umirjen, potrpežljiv, skromen, ponižen in naj bi veliko opazoval. Njegova naloga je, da dobro pozna materiale in otroku ponudi ustreznega ob pravem času ter mu ga predstavi tako, da ga bo otrok razumel in se bo zanj tudi zanimal. Učitelj je tisti, ki je pasiven, otrok pa aktiven. Bil bi naj vodnik in ne predavatelj. Za primer daje učitelja športa, ki otroka ne more učiti s predavanjem o teoriji gimnastike, temveč tako, da vaje samo pokaže, otrok pa je tisti, ki mora vaditi in razvijati moč in druge stvari, ki se pri tem razvijajo. Učitelj naj bi skrbel tudi za to, da nihče ne moti otroka, ki kaj dela. (Montessori, 1967)

Montessori materiali

Za pripravljeno montessori **okolje** velja 6 komponent: svoboda (gibanje, izbira materialov, samostojnost), struktura in red, resničnost in narava (otrok naj se uči na stvareh iz resničnega življenja), lepota in toplo vzdušje, montessori materiali (učni in oprema) ter življenje v skupini (spoštovanje, potrpežljivost, učenje drug od drugega).

Montessori materiali imajo naslednje značilnosti: kontrolo napake (otrok ne potrebuje učiteljeve potrditve), so različne težavnosti – od bolj preprostih do kompleksnih, indirektno pripravljajo učenca za nadaljnje znanje, vodijo od konkretnega do abstraktnega izražanja idej, narejeni so za samoizobraževanje. Materiali so narejeni z resnim namenom, tj. za razvoj otrok, zato se od njih pričakuje, da z materiali ravnajo spoštljivo. Po uporabi jih na polico vrnejo v dobrem stanju, da jih lahko uporabi naslednji otrok. Med uporabo materiala ima otrok pravico, da se ga ne moti (tako s strani drugih otrok kot učitelja). Pohvala ali celo nasmeš lahko otroka zmotita med delom. Prva predstavitev materiala se imenuje temeljna predstavitev. Ta se po navadi izvaja individualno, saj je poleg predstavitve materiala namenjena tudi opazovanju otroka (njegove reakcije, predznanje, zanimanje). Predstavitve potekajo po točno določenih zaporedjih. Pri tem naj bi učitelj uporabljal malo besed, ki pa naj bodo preproste. Če je otrok dojel namen uporabe materiala, bo s ponavljanjem razvijal svoje sposobnosti. Pri teh ponovitvah pa je naloga učitelja, da ga opazuje. Ko začne otrok po nekaj ponovitvah drugače uporabljati material, vemo, da je osvojil osnovo in začenja z raziskovanjem drugih možnosti uporabe. Te možnosti mu lahko pokaže tudi učitelj.

6 KOMPONENT MONTESSORI OKOLJA

- **svoboda**
gibanje, izbira materialov, samostojnost
- **struktura in red**
- **resničnost in narava**
otrok naj se uči na stvareh iz resničnega življenja
- **lepota in toplo vzdušje**
- **montessori materiali**
učni in oprema
- **življenje v skupini**
spoštovanje, potrpežljivost, učenje drug od drugega

UČNA URA V TREH KORAKIH

PRVI KORAK

- **učitelj poveže predmet z imenom**
(npr. to je gladko, to je hrapavo)

DRUGI KORAK

- **učitelj preverja, ali si je otrok zapomnil ime**
(npr. katera je rdeča, katera je modra)

Če otrok ne odgovori pravilno, se ga ne popravlja iz dveh razlogov: če ne razume, pomeni, da ni dojel prvega koraka (torej ga ponovimo) oz. mogoče ni bil sposoben v tem trenutku razumeti povezave (torej izberemo drug čas).

TRETJI KORAK

- **učitelj otroka pozove, naj sam pove ime za določeno stvar**
(npr. nebo je modro)

Pri predstavitvi materialov se uporablja tudi t. i. **Učna ura v treh korakih** (Three Period Lesson). V prvem koraku učitelj poveže predmet z imenom (npr. to je gladko, to je hrapavo). Pri drugem koraku učitelj preverja, ali si je otrok zapomnil ime (npr. katera je rdeča, katera je modra). Če otrok ne odgovori pravilno, se ga ne popravlja iz dveh razlogov: če ne razume, pomeni, da ni dojel prvega koraka (torej ga ponovimo) oz. mogoče ni bil sposoben v tem trenutku razumeti povezave (torej izberemo drug čas). Nato sledi tretji korak, pri katerem otroka pozovemo, naj sam pove ime za določeno stvar (npr. nebo je modro). (Lillard, 1972)

Na montessori izobraževanju (za starostno obdobje 3–6 let) so nam predstavili delitev materialov na: vsakdanje življenje, zaznavanje, jezik, matematika, znanost ter umetnost in gibanje. Veliko materialov predstavlja in razlaga snov 1. triade, zato jih pogosto uporabljam tudi pri svojem delu v razredu. Sedaj, ko poučujem v kombinaciji, jih uporabljam dnevno, saj mi omogočajo, da so vsi učenci ves čas aktivni. Predstavila bom materiale in dejavnosti s področja jezika, ki so narejeni po načelih pedagogike montessori in so se že večkrat izkazali za uporabne, so preprosti za izdelavo, z njimi učenci radi delajo.

1. Priprava roke na pisanje

Delo z malo kapalko

Pri delu z malo kapalko se krepijo triprstni prijem, koncentracija in koordinacija oko–roka. Učencem sem pripravila 3 stekleničke s kapalko, v katerih so 3 osnovne barve (mešanica vode in tempera barve). Učenci kapajo barvne kapljice na pladenj ali na podstavek za milo s priseski. Ker gre tudi za mešanje barv, izkoristim dejavnost za razlago o tem, kako dobimo katere barve, katere so osnovne barve ...

Delo z malo kapalko

Pikanje

Pikanje otrokom pomaga razviti triprstni prijem (priprava na pisanje), koncentracijo in finomotorične spretnosti. V šoli otroci zelo radi pikajo. Za pikanje imam pripravljene predloge. Učenci si lahko podobo, ki jo bodo izpikali, sami narišejo, lahko pa uporabijo različne šablone in predmete. Na sliki je deklica obrisala pisano črko.

Predloga za pikanje

Rezanje

Gre za vajo, s pomočjo katere učenci izpopolnjujejo finomotoriko, obojerno koordinacijo in koncentracijo. Učencem sem pripravila predalnik z raznobarnimi listki, s pomočjo katerih vadijo natančno rezanje. Listke velikokrat uporabijo samo za rezanje, kdaj pa iz koščkov tudi kaj ustvarijo in zlepijo.

Predalnik z listi za urjenje natančnega rezanja

Trenje lešnikov

Trenje lešnikov otrokom omogoča, da razvijajo mišice prstov in zapestja, krepijo moč roke in utrjujejo triprstni prijem. Posredno razvijajo tudi koncentracijo in obojerno koordinacijo.

Učencem pripravim pladenj, na katerem so tri posodice (za lešnike, jedrca in lupine) ter terilnik. Učenci lešnike običajno trejo med odmorom, saj je dejavnost glasna in bi lahko med poukom motila tiste, ki še delajo. Namesto lešnikov lahko uporabimo tudi orehe. Vsako leto pri starših preverim, ali je kateri od učencev alergičen na oreščke, saj po dejavnosti učenci jedrca običajno pojejo ali jih ponudijo sošolcem.

2. Fonološko zavedanje

Prvi glas

Za učence pripravim košaro z različnimi predmeti, ki se začnejo na isti prvi glas. Vmes dam tudi velike tiskane črke iz lesa in pisane iz papirja. Naloga učenca je, da pravilno razvrsti predmete glede na prvi glas. Na začetku ponudim predmete v kombinaciji en samoglasnik in en soglasnik (npr. O in M). Namesto predmetov se lahko uporabijo sličice, ki

vsebujejo isti prvi glas. Predmeti in sličice so tudi dober material za širjenje besednega zaklada.

Prvi glas

Prvi, sprednji, zadnji glas

Otrokom ponudim prevezo za oči in pečene črke. S tipanjem poskušajo ugotoviti, kateri črki sta napisani (ponudim tiskano in pisano). Učencem pokažem poteznost za obe črki in jim povem, naj še sami prevlečejo obe. Nato jim razdelim slike, na katerih so stvari, ki vsebujejo obravnavan glas. Otrok, ki je na vrsti, pokaže sliko in pove, kaj je na njej. Nato razporedi sliko glede na to, kje se nahaja glas, ki ga iščemo (na začetku, sredini ali na koncu). Vedno dam toliko sličic, da je v vseh vrstah enako število slik (kontrola napake). Potem umaknem slike za srednji in zadnji glas. Na tla dodam še ostale slike za prvi glas. Ko si ogledajo vse sličice in ko se o njih pogovorimo, nekaj od tega narišejo v svojo Abecedno knjigo (speti listi A5 velikosti, na vsaki strani je ena črka). Jaz jim zraven njihove ilustracije napišem, kaj so narisali.

Razporejanje sličic glede na prvi, srednji in zadnji glas

Abeceda

Za učence sem pripravila stensko abecedo z žepki, ki sem jo zašila iz filca. V vsakem žepku so sličice predmetov, ki se začnejo na isti prvi glas. Te sličice uporabim za učenje glasov, za vaje besednega zaklada in kot idejo za pisanje besed, povedi ali zgodb. Za zgodbo npr. izžrebajo 3 sličice in te besede potem uporabijo pri pisanju.

Abeceda

Peščene črke

Letos poučujem v kombinaciji od 1. do 3. razreda in ta kombinacija je idealna za učenje pisanih črk. Učenci se igrajo s peščenimi črkami tako, da si eden izmed njih povezne na glavo prevezo za oči in ugotavlja črke, ki mu jih drugi izžreba. Ker se v skupini vedno najde učenec iz 3. razreda, je on potem v vlogi »ocenjevalca«, ki pove, ali je sošolec uganil črko. S tem starejši učenci tudi sami ponavljajo zapis pisanih črk, ki so jih pozabili med počitnicami. Peščene črke uporabljam tudi pri obravnavi prvega glasu, učencem pa so v pomoč, če želijo napisati črko. To naredijo tako, da dajo čez peščeno črko papir in z voščenko prevlečejo črko. Narisano črko lahko prevlečejo, izrežejo ali izpikajo. S tem vadijo finomotoriko. Iz črk lahko sestavijo besede.

Peščene črke

3. Branje

Prvo branje

Ta material mi na začetku šolskega leta pomaga, da ugotovim, kateri učenci berejo in kateri ne (predvsem za 1. razred, včasih pa ta material uporabim tudi v 2. razredu). Material uporabim tako, da najprej razvrstim predmete, nato pa otroku ponudim listke, da prebere, kaj na njih piše. Otrok prebere listek in ga priredi ustreznemu predmetu. Če vse listke pravilno priredi, vem, da bere. Začnem s predmeti, ki imajo 3 črke. Material se stopnjuje s težavnostjo tako, da pripravim kompletne predmetov, ki imajo več črk (najprej 4, nato 5 ali več). Paziti je treba le na to, da izbiramo besede, ki se isto napišejo, kot izgovorijo. V to skupino torej ne spadajo: pes, lev, črv, stol, čoln ...

Prvo branje

Skrivna sporočila

Še en način, s pomočjo katerega preverim, kako otrok bere, je pisanje skrivnih sporočil. Igra gre tako, da na samolepilni listek napišem predmet. Otrok listek prebere in ga nese k predmetu. Če nese na pravo mesto, vem, da bere. Igra je zelo zabavna, če na listku pišejo zanimive oz. nenavadne stvari (npr. spenjač, stikalo ipd.). S to dejavnostjo se razvija tudi besedni zaklad. Igra se stopnjuje tako, da se na listek napišejo dejavnosti (pometanje, zalivanje) in lastnosti stvari (velik, rdeč). Lahko se pišejo tudi navodila (odpri vrata).

Samolepilni listki z zapisom besede (skrivnega sporočila)

Namesto sklepa

Zaključila bom z znanim rekom Marie Montessori: »Roke so orodje človeške inteligence.« Če bomo otrokom omogočili, da bodo svet spoznavali izkustveno, bo takšno učenje bolj prijetno, predvsem pa bolj trajno.

Viri in literatura:

Montessori, M. (1967). *The Discovery of the Child* (str. 149–152). New York: Ballantine Books.

Lillard, Paula P. (1972). *Montessori: A Modern Approach* (str. 50–90). New York: Schocken Books Inc.

Dr. Maria Montessori, italijanska zdravnica in pedagoginja. Dostopno na: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Maria_Montessori_\(portrait\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Maria_Montessori_(portrait).jpg) (12. 7. 2017).

Maria Montessori (1870-1952)

Dr. Maria Montessori se je rodila 31. avgusta 1870 v Italiji. Starši so ji svetovali, naj postane učiteljica, vendar je Maria ta predlog odločno zavrnila in se namesto tega odločila za študij medicine, kar je bilo za tisti čas nepredstavljivo. Študij je uspešno končala in tako postala prva doktorica medicine v Italiji. Po diplomi se je zaposlila na psihiatrični kliniki, kjer je prišla v stik s prizadetimi otroki. Menila je, da bi se stanje teh otrok lahko izboljšalo, če bi dobili posebno obravnavo. S tem bi postali bolj neodvisni in bi se lažje vključili v družbo. To idejo je delila tudi z Jeanom Itardom in Edouardom Seguinom. Kasneje je začela delati na šoli za duševno prizadete otroke, kjer je razvijala svojo metodo. Rezultat njenega dela so bili tudi rezultati na državnih testih, ki so jih njeni otroci s posebnimi potrebami opravljali skupaj z otroci iz običajnih šol in pri tem dosegli dobre rezultate. Marija ob tem ni bila vesela, temveč bolj zaskrbljena nad stanjem v običajnih šolah. Priložnost za delo z normalnimi otroci se ji je ponudila, ko so se oblastniki v Rimu odločili, da v predelu San Lorenza plačajo nekoga, ki bo pazil na otroke, da ne bodo delali škode po stavbah. Otvoritev vrtca Hiša otrok je bil 6. januarja 1907. Maria Montessori je zaslutila, da je to stvar »o kateri bo nekoč govoril cel svet«. (Vir: Standing, E. M. (1998). *Maria Montessori: Her Life and Work*. (str. 21–38). New York: Plume.)